

המסמכים מגלים: "הם לא נחמדים" הוצא מהקשרו

מכתבים שמפרסם ארכיון המדינה לרגל 42 שנה להפגנות שטלטלו את הארץ, מגלים שהמשפט שהכתים את זכרה של רה"מ מאיר, נאמר רק ביחס למתפרעים

עופר אדרת, ניר חסון 19.05.2013 20:28

"הם לא נחמדים" - המשפט שאמרה ראשת הממשלה גולדה מאיר על ארגון "הפנתרים השחורים" - היא אחת האמירות המזוהות ביותר עם ראשת הממשלה המנוחה. אלא שאם תחפשו בגוגל מתי ובאילו נסיבות בדיוק נאמר המשפט הזה, תתקשו לקבל תשובה אחידה. שני מכתבים, שפירסם היום (ראשון) ארכיון המדינה מסייעים להבין את הנסיבות בהן הפך המשפט לסמל ליחס המזלזל, המתנשא והמתנכר של הנהגת המדינה אל הארגון. עיתוי הפרסום - במלאת 42 שנה לאמירתו של המשפט (ב-19.5.1971) - חופף גם לחידושה של המחאה החברתית בימים אלה. המכתב הראשון נשלח מגולדה מאיר ב-1 בנובמבר 1971 אל שאול בן-שמחון, יו"ר ברית יוצאי מרוקו. מאיר התלוננה במכתב, כי היא נתונה למתקפה בעקבות המשפט, אשר הוצא מהקשרו. "זה חודשיים שמתנהל נגדי מסע השמצות המבוסס על אמירה שלי ש'הפנתרים אינם נחמדים'", כתבה מאיר במכתבה.

את נסיבות אמירתו הסבירה כך: "בכנס לציון סיום חגיגות המימונה, שהתקיים למחרת אותו לילה בו התפרעו הפנתרים ברחובות ירושלים ואשר במהלך 'הפגנתם' הושלכו על ידם בקבוקי מולוטוב, אמרת אתה כי נפגשת עם הפנתרים העצורים ומצאת כי הם דווקא נחמדים. בתגובה לדבריך אלה אמרתי אני כי אלה המתפרעים ומשליכים בקבוקי מולוטוב על שוטרים יהודים, אינם 'נחמדים'. את מכתבה סיימה כך: "אני בוודאי מוכנה לשמוע דברי ביקורת, אולם אינני מוכנה לשמוע השמצות המבוססות על עובדות מסולפות".

ארבעה ימים לאחר מכן השיב לה בן-שמחון. במכתבו אישר כי "הדברים אכן סולפו", כתב: "אכן אמרת את הדברים בהקשר עם זריקות בקבוקי מולוטוב", והוסיף: "לא ידעתי שסילוף הדברים הולך ומתפשט וכי את מייחסת לסילוף זה חשיבות כלשהי".

"כמי שעמדה בראשות ממשלה ששמה את הדאגה לשכבות המצוקה במקום גבוה בסדרי העדיפויות שלה, ראתה גולדה בכך חוסר צדק כלפיה, אולם לא חזרה בה מאמירתה בכוונתה המקורית", נכתב היום באתר של ארכיון המדינה. כשנתיים לאחר האירוע, בפגישה שנערכה באשדוד ב-16 יולי 1973, לאחר התפרעות של עולי גרוזיה בעיר, חזרה גולדה על טענתה לגבי נסיבות התבטאותה בנושא הפנתרים: "אני העזתי לומר בכנס של עולי מרוקו, למחרת היום, אמר בן-שמחון שהם בחורים נחמדים - שהם אינם נחמדים, כי בחורים הזורקים בקבוקי מולוטוב בירושלים - אינם נחמדים. מאז, ועד היום הזה - זה חטא שזורקים אותו בפני כל הזמן. אני מוכנה לומר זאת גם במערכת בחירות זו, שמי שזורק בקבוקי מולוטוב - אינו נחמד".

ראובן אברג'יל, מבכירי הפנתרים השחורים, לא קונה את שטר המחילה שנתן בן שמחון לגולדה מאיר, "יש פתגם בערבית מרוקאית: "מה יגיד זה שמוכר פול?", הוא יגיד שהפולים שלו הכי טריים, חמים וכיף לאכול אותם, מה אתה רוצה שהמשת"פ של מפא"י ההיסטורית ידבר נגד הבוס שלו גולדה מאיר, הוא שירת את המערכת", אמר אברג'יל על בן שמחון. בהמשך השיחה הוא ביקש לתקן, "בן שמחון איש יקר, הוא היה מנהיג של מחתרת ציונית במרוקו והיה ממקימי אשדוד, הוא לא עסקן כמו כל העסקנים". אבל לגבי מאיר לאברג'יל אין ספק שדבריה כוונו לכל הפנתרים, אם לא לכל הציבור

המזרחי וחשפו גזענות עמוקה בתפיסת העולם שלה. "היא הייתה אישה מנותקת מהמציאות, אשכנזייה בכל רמ"ח אבריה, נאמנה לעדה שלה, היא לא ראתה בפגיעה בנו כפגיעה מוסרית", אומר אברג'יל.

במסמכים שפורסמו לפני כשנתיים, לרגל 40 שנה להפגנות הפנתרים, נחשף גם פרוטוקול ישיבת הממשלה במהלכו מסרה מאיר דיווח לשרים על פגישתה עם ראשי הפנתרים. על אברג'יל ("בחור כבן 30", הוא נקרא בפרוטוקול), היא אמרה: "המנהיג שלהם החל לדבר ואמר: העברית שלי אינה כל כך טובה, כי לא למדתי, אבל הסתבר כי העברית שלו הייתה מסודרת מאוד, הוא ידע את כל הסטטיסטיקות בעל-פה, סיפר שעזר את בית הספר בכיתה ג'". אבל לפני כן היא ציינה ש"הבחור נראה איש המשתמש בסמים".

"היא כנראה צדקה", אומר אברג'יל בנוגע לסמים. "זה רק מראה איזה חומר טוב היה החשיש באותה תקופה, שאפשר לעשן ולשלוט בנתונים".